

100 TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YÜZÜNCÜ YILI

Edebi Eleştiri Dergisi

e-ISSN: 2602-4616

Cumhuriyetin İlanının 100. Yılı Anısına 1923'ten 2023'e Süreli Yayınlar ve Edebiyat Özel Sayısı

Aralık 2023

Atıf/Citation: Oruç, S. (2023). "Edebiyat Dünyası ve Fahir Onger". *Edebi Eleştiri Dergisi*. Cumhuriyetin İlanının 100. Yılı Anısına 1923'ten 2023'e Süreli Yayınlar ve Edebiyat Özel Sayısı, s. 317-328.

Sema ORUÇ*

Edebiyat Dünyası Dergisi ve Fahir Onger**

Literary World Magazine and Fahir Onger

ÖZ

Batı'da 17.yy.da başlayan gazete ve dergicilik bizde 19.yy.da başlar. Tıpkı diğer gelişmeler ve değişimlerde olduğu gibi bu alanda da Batı örnek alınır. Ortalama 150 yıllık kısa bir geçmişe sahip gazete ve dergiciliğimizin gecikmesinin başlıca nedenlerinden biri matbaanın geç gelişidir. Osmanlı döneminde gazete ve dergicilik daha çok gazete niteliğindedir. Bu dönem gazeteleri devletin resmî organı olup haber verme niteliği taşır. Daha sonraki dönemlerde tıp, fen bilimleri, sanat, edebiyat gibi konuları içeren dergiler gazetelerden ayrılarak gelişimini sürdürür. Cumhuriyet döneminde oldukça zenginleşen dergicilik bir önceki dönemin halkı eğitmek amacı taşıyan dergiciliğinden ziyade milleti kültür ve sanatta ileriye taşıma hedefi doğrultusunda hizmet verme hedefini taşır. Çalışmamızda ele alacağımız Edebiyat Dünyası, 1948-1950 yılları arasında çıkarılmış fikir ve sanat dergisidir. Ağırlıklı olarak hikâye ve şiirlerin yer aldığı dergide, bu türlerin gelişim çizgisini ele alan yazılara da yer verilmiştir. Ayrıca kültür ve sanat konusunda pek çok fikir yazısı mevcuttur. Derginin yazar kadrosunda yer alan eleştirmen Fahir Onger, edebiyat, sanat ve sanatçı üzerine tenkit yazıları yazmıştır. Biz çalışmamızda bu tenkit yazılarını değerlendirerek Edebiyat Dünyası dergisi çerçevesinde Fahir Onger'in edebiyata katkılarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktayız.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet, Gazetecilik, Dergicilik, Edebiyat Dünyası Dergisi, Fahir Onger.

ABSTRACT

While newspaper and magazine publishing began in the 17th century in the west, it started in the 19th century in our country. Just like in other developments and changes, the West served as a model in this field as well. One of the main reasons for the delay in our newspaper and magazine publishing, which has a short history of approximately 150 years, is the late arrival of the printing press. During the Ottoman period, newspaper and magazine publishing had the characteristics of newspapers. The newspapers of this period were the official organs of the state and served the purpose of providing news. In subsequent periods, magazines covering subjects such as medicine, science, art, and literature continued their development by distinguishing themselves from newspapers. Magazine publishing, which flourished during the Republican period, aimed to serve with the purpose of moving the nation forward in culture and art, rather than the magazine publishing of the previous period, which aimed to educate the public. Literary World, which we will discuss in our study, is an intellectual and artistic magazine published between 1948 and 1950. The magazine, which mainly featuring stories and poems, also includes articles dealing with the development of these genres. There are also many reviews on culture and art. The critic Fahir Onger, who is among the writers of the magazine, has also wrote critical articles on literature, art, and artists. In our study, we aim to reveal Fahir Onger's contributions to literature within the framework of Literary World Magazine by evaluating these critical articles.

Keywords: Republic, Journalism, Magazine Publishing, Literary World Magazine, Fahir Onger.

* Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, s.oruc@firat.edu.tr

** [Araştırma Makalesi] Geliş Tarihi: 05.12.2023 Kabul Tarihi: 25.12.2023 Yayın Tarihi: 31.12.2023 DOI: 10.31465/eeder.1400712

Giriş

Dergicilik, Türk edebiyatında gazeteyle birlikte ortalama yüz elli yıllık bir maziye sahiptir. Batı'da XVII. yüzyılda başlayan dergi ve gazetenin bize bu kadar geç gelmesinin en büyük sebebi, matbaanın ülkemize geç girmesidir. Varlığını doğrudan doğruya matbaaya borçlu olan dergi ve gazeteler, matbaadaki gelişmelere paralel bir biçimde ilerleme kaydetmiştir. Bu nedenle bütün gelişmeler Batı'daki örneklerine uygun bir biçimde gerçekleşmiştir. İlk dönem dergileriyle gazeteler arasında bir benzerlik vardır. Bu dönem ilk basın organları olan Takvim-i Vekayi, Ceride-i Havadis, Tercümanı-ı Ahval ve Tasvir-i Efkâr “gazete” adı altında yayımlanmıştır. Örneğin; 1849-1851 yılları arasında 28 sayı çıkarılan *Vaka-i Tıbbiye* çıkarılan ilk dergi olarak kabul edilir. İlk dönem gazetelerinin daha çok devletin resmî organları ve haber niteliğinde olması, dergiciliğin gazeteden ayrılarak bilimsel nitelikli bir hüviyet kazanmasına yol açmıştır. Münif Paşa'nın *Mecmua-i Fünûn'u* fen ve felsefe bilimlerindeki muhtelif gelişmeler hakkında bilgi vermektedir. Bu dergi daha çok Batı düşüncesini öğretmek amacı taşıdığı için halkın seviyesini göz ardı edip bilgiler veren ansiklopedik değer taşır.

Cumhuriyet dönemi dergiciliği, geçmişin tecrübesiyle zenginleşerek Türk edebiyatının cümle kapısından içeriye girmiştir. Bu dönemde çıkarılan bazı dergiler, dergiciliğin geleceği açısından önem arz eder. Bunlardan biri olan ve 10 Nisan 1921 tarihinde çıkarılan *Dergâh* dergisi, 1923 yılına kadar aralıksız 42 sayı yayımlanmıştır. Daha sonraki yıllarda yayın hayatına zaman zaman ara vererek yayınlarını günümüze kadar sürdürmüştür. Şaban Sağlık'ın *Dergâh* dergisiyle ilgili görüşleri kayda değerdir:

“Dergâh dergisi düşünsel duruşu ve idealist yönü ile medeniyetimizin bütün alt unsurlarını tanıtan ve yücelten yayınlar yapmıştır. Kültür-sanat, edebiyat, felsefe, musiki, mimari-şehir, vatan-Anadolu, dil, din-ahlak, Türkcülük-Milliyetçilik, Tarih ve aşk gibi çok çeşitli konularda Dergâh dergisinin sistematik yayınlar yaptığını görmekteyiz. İşte bu yüzden de Dergâh için ‘medeniyet projesi’ tabirini kullanıyoruz.” (2021: 107).

Bu dergide yayımlanan Mustafa Şekip Tunç'un Fransız filozof Henry Bergson'la ilgili yazıları sanatkârlarımız arasında sezgiciliğin yayılması bakımından önemli rol oynamıştır. Özellikle Ahmet Hamdi Tanpınar'ın zaman anlayışında bu Fransız filozofunun bir hayli etkisi vardır. *Dergâh* dergisi, kadrosu itibariyle zamanına kadar gelen dergilerin en geniş kadrosuna sahip olduğu gibi nitelik itibariyle de üst düzeyde yazıların yayımlandığı önemli bir dergidir. Bu derginin yazar kadrosunda yer alan Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer, Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Nurullah Ataç vb. gibi isimler Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının gelişmesinde önemli hizmetlerde bulunmuşlardır.

1933 yılında önemli bir derginin çıkarıldığı görülmektedir. Bu dergi, Yaşar Nabi Nayır tarafından çıkarılan *Varlık* dergisidir. 15 Temmuz 1933'te çıkarılan *Varlık* dergisi günümüze kadar yayın hayatını devam ettirmiştir. Derginin dijital sayfasında “Varlık niçin çıkıyor?” Sorusuna şöyle cevap veriliyor. Memlekette bir tek hakiki san'at mecmuası yok. İnkılâbın, her sahada, yokluktan varlıklar yaratmak işine girişmiş olduğu bir devirde acısı hissedilen bu boşluğu doldurmak, duyulan bir ihtiyaca cevap vermek gayesiyledir ki *varlık* çıkıyor. *Varlık*, Cumhuriyeti en büyüğümüzden emanet alan bir Türk gençliğinin, yaratıcı bir inkılâp neslinin sanat sahasında da var olduğunu göstermek ve onun için çalışmak istiyor (*Varlık* e-kaynak). *Varlık* dergisi, günümüzde de bir edebiyat ve kültür dergisi olarak çıkarılmaktadır.

Aynı yıllar içerisinde çıkan *Kadro* dergisi de anılmaya değer yayındır. Ocak 1932-Ocak 1935 tarihleri arasında çıkarılan *Kadro* dergisinin yazarları arasında “Kadrocular” adı verilen Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Şevket Süreyya Aydemir, Vedat Nedim Tör, Burhan Asaf Belge ve İsmail Hüsrev Tökin görülmektedir. Başlangıçta dönemin iktidarıyla ters düşerken zamanla iktidardan yana yer almış ve Cumhuriyet Halk Partisi’nin altı okundan birisi olan halkçılık ilkesi doğrultusunda hareket etmişlerdir. Önceleri TKP ile ciddi ilişkileri içerisinde olmalarına rağmen zamanla bu çizgiyi terk ederek Cumhuriyetçi bir rejimi benimsemiş ve bu doğrultuda yazılar yazmışlardır. Derginin öncüsü niteliğindeki Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun Tiran Büyükelçiliğine atanmasıyla birlikte 36 sayı çıkan dergi kapanır.

“Kadro Hareketi genç Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal, ekonomik ve siyasi sahalarda birtakım arayışlarının olduğu bir dönemde, kurucularının kendi görüşlerini bir alternatif olarak ortaya koymalarıyla oluşmuş bir harekettir. Ortaya çıkarken kendisine biçtiği birincil ve öncelikli rol Türk Devriminin ideolojisini yapmak, Türk Ulusal Kurtuluş Savaşını teorik bir çerçeve dahilinde formüle ederek özgünleştirmek, derinleştirmek ve dünya milletleri arasında öncü bir konuma taşımaktır. Bunu sosyalist geçmişlerinden kaynaklanan birtakım toplumsal ve siyasi analizler çerçevesinde yapmışlardır. Devleti yöneten parti (CHP) seçkinleri tarafından Türk devrimine ideoloji üretmeleri talep edilmemiştir. Hatta bu role soyunurken parti seçkinlerini rahatsız ettikleri de söylenebilir; zira daha sonraki dönemlerde devrimin ideolojisini ancak devrimin partisi yapar ilkesinden hareketle CHP yöneticileri Ülkü (1933) adında bir dergi çıkaracaklardır.” (Sunar, 2004: 515).

Necip Fazıl Kısakürek’in yayın yönetmenliğini ve başyazarlığını sürdürdüğü *Ağaç* dergisi, 14 Mart 1936-29 Ağustos 1936 tarihleri arasında 17 sayı çıkarılan bir kültür, sanat ve edebiyat dergisidir. Türkiye’deki kültürel boşluğu doldurmak amacıyla çıkarılmış olan derginin sahibi ve başyazarı Necip Fazıl Kısakürek’tir. Necip Fazıl’ın şahsi gayret ve teşebbüsü, İş Bankasının desteğiyle yayımlanmaya başlayan dergi, maddeci düşünceye bağlı sanat ve kültür faaliyetlerinin karşısında doğrudan doğruya ruhçu ve mistik dünya görüşünü temsil eder.

“Türk aydınlarının giderek mânevî boşluğa düştüğü bir dönemde yayın hayatına giren dergi, başta ruh dünyası olmak üzere, daha çok kültür ve sanat planında Türkiye’nin millî ve mânevî meselelerine eğilmiş, edebî, fikrî ve estetik konularıyla devrin şöhretlerini bir araya getirmiştir. Batı edebiyatından çeviriler yaparak okuyucusunu belirli bir kültürel seviyeye yükseltmek politikasını gütmüştür.” (Uçman, 1988: 460).

Necip Fazıl’ın anılmaya değer bir diğer dergisi, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının uzun ömürlü dergilerinden birisi olan *Büyük Doğu* dergisidir. Dergi, 1 Eylül 1943’ten 5 Eylül 1978’e kadar 512 sayı çıkarılmıştır. Derginin muhtelif sebeplerle defalarca kapatılıp tekrar açıldığı görülmektedir. Adını, çıkışından altı yıl önce Necip Fazıl’ın yazdığı ve “Türk Millî Marşı” olarak adlandırdığı şiirden alan *Büyük Doğu*’nun ilk sayısında başlık altına “Fikir-Sanat-Hareket-İş” ibaresi konmuştur.” (Okay, 1992: 513). *Büyük Doğu* dergisi, edebî ve fikri yazıların yanı sıra daha çok siyasi yazılarıyla dikkat çekmektedir. Necip Fazıl Kısakürek, bu dergide de farklı düşünceye sahip sanatkarları bir araya getirmeyi başarmıştır. Kısakürek’in bu anlayışı, derginin kitleler arasında tutulmasını ve yer edinmesini sağlar. İlerleyen zaman içerisinde siyasal bir nitelik kazanan *Büyük Doğu* dergisi, İslâmcı hareketin önemli bir yayın organı hâline gelmiştir.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, dergicilik bakımından önceki dönemlere göre çok zengindir. Bu dergilerin genel ilkelerine ve amaçlarına bakılacak olursa Türkçeyi bir devlet, kültür ve dünya dili yapmak arzusunun birinci sırayı aldığı görülür. Bu dönemde, yazarlar arasında edebî yayımlar aracılığıyla halkın seviyesini yükseltmek amacı önemli bir yer tutmaktadır. Dergicilik, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının oluşmasında ve gelişmesinde birinci sırada yer almaktadır. Uzun yıllar boyunca devlet tarafından yürütülen dergicilik faaliyetleri zaman geçtikçe

özel sektör hakimiyetine geçer. Cumhuriyet döneminin fikri ve ideolojik zenginliğine paralel olarak bazı dergiler, daha çok ideolojilerin etrafında şekillenmiştir. Yine bu dönem dergileri sıradan yazarlara ve okurlara açılması bakımından yazarlık atölyesi görevini üstlenmiştir. Türkiye'de okuyucu kitlesinin çoğalmasında adına dergilerin olumlu bir görevi yerine getirdiği söylenebilir. Bu dönemde çıkarılan *Edebiyat Dünyası* da Cumhuriyet'in inkılapları doğrultusunda, özellikle sanat ve edebiyat alanındaki yeniliklerin ele alındığı bir dergi olarak yaygın hayatında yerini alır.

1.Edebiyat Dünyası Dergisi ve Fahir Onger'in Edebiyat Üzerine Görüşleri

Mehmet Akuzun ve Sabahattin Hüsnü'nün yönetiminde 15 Ocak 1948 tarihinde İstanbul'da yayın hayatına başlayan *Edebiyat Dünyası*, 15 Şubat 1950 tarihine kadar toplam 26 sayı çıkarılmış bir fikir ve sanat dergisidir. Edip Cansever, Attilâ İlhan, Cahit Külebi, Cahit Sıtkı Tarancı, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Necati Cumalı, Ercüment Uçarı, Metin Eloğlu, Sabahattin Batur gibi şairlerin şiirleri; Sait Faik Abasıyanık, Bekir Sıtkı Kunt, Ahmet Muhip Dıranas, Oktay Akbal, Zeynel İlhan, Naim Tiralı, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Mes'ut Önen, İhsan Ahmet gibi isimlerin hikâyeleri; Salah Birsal, Sabih, Şendil, Ahmet Köksal, Ayhan Hünalp, İhsan Ahmet, İbrahim Zeki Budurlu, Selâhattin Batu, Melahat Özgü de deneme ve eleştiri yazılarıyla bu dergide yer alırlar. Adı geçen şahsiyetler dışında derginin kadrosunda farklı şair ve yazarlar da mevcuttur.

Şiir ve hikâyelerin yoğun olarak yer aldığı dergide, “Sanat Hayat içindir”, “Sanat Barışa Hizmet Eder mi?”, “Sanat ve Sanatçının Hürriyeti”, “Sanatkârın İstirabı”, “Şiir Halk Hizmetinde mi?” gibi başlıklar altında sanatın amacının, taşıdığı niteliklerin ve sanatçının görevlerinin ve karşılaştığı sıkıntılarının ele alındığı yazılarda sanat ve sanatçı hakkında görüşler belirtilmektedir. Bu yazılardan farklı olarak “Yeni Şiir” üzerinde durulan yazılarla birlikte Fuzûlî, Ahmet Haşim, Neyzen Tevfik, Necati Cumalı, Adnan Bulak gibi şairler ve bu şairlerin şiirleri hakkında muhtelif araştırma yazıları yayımlanmıştır. Ahmet Rasim'in, “Türkiye'de Resim” ve “Ankara'da Tiyatro” serili yazılarında bu türlerin Türkiye'deki gelişim çizgisi verilir. Ayrıca dergi karikatürlerle süslenirken bir yazının nasıl karikatüre dönüştürüleceği üzerine bir düşünce yazısı da yer alır. “Edebiyat Dünyası'nda Dergiler” sütununda o dönemde çıkan aylık dergiler ele alınarak o sayı tanıtılır. Ahmet Muhip Dıranas başta olmak üzere çeşitli yazarların piyeslerine de yer verilmiştir. Dergide “Akademi Binası Yapılıyor”, “Doktor Schacht Opera Yazmış”, “İzmir Şehir Tiyatrosu Yandı” gibi başlıkların yer aldığı bir “Aktüalite Haberler” sayfası da mevcuttur. Valery'den, Simon Havey'den, Walt Whitman'dan çeviriler yapılarak Batı sanatı da takip edilir. Dergide iki yazısı olan Mehmet Kaplan “Eski Mahalle Yeni Mahalle” başlıklı ilk yazısında Ahmet Kutsi Tecer'in Şehir Tiyatrosu'nda oynanan *Köşebaşı* piyesini esas alarak eski ve yeni mahalleleri karşılaştırır. İkinci yazısı olan “İnsaf”ta ise vezin ve kafiye konusundaki düşüncelerini ifade eder. Sanat ve fikir dergisi olan *Edebiyat Dünyası* içeriğinde Anadolu'nun kalkınması, memleket, vatan, kadın konularına değinilerek toplumsal fayda amaç edinilmiştir. Bu açıdan derginin 1949 yılında basılan 17. sayısının köy enstitülerine özel olması ve yine 1950 yılında basılan 24. sayının tamamının Türkçe ve dil üzerine çıkarılması dikkat çekicidir. *Edebiyat Dünyası* dergisinde pek çok isimle birlikte yazıları olan Fahir Onger, derginin özellikle tenkit kadrosunda önemli gözlemleri olan bir eleştirmendir.

Fahir Onger, derginin tenkit kadrosunda yer alan önemli bir eleştirmendir. Derginin iki sayısı hariç diğer sayılarının tümünde yazısı bulunan Onger, “1920 yılında İstanbul'da dünyaya gelir. Şark İdadisini ve Işık Lisesi'ni bitiren Onger, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü ile Yüksek Ticaret Okulu'nda öğrenim görür. Bu yıllarda Latinceye ve lengüistiğe ilgi

duyar.” (Durmuş, 2020 e-kaynak). Zengin bir aileye mensup olan Onger’in, okulu çok önemsememiş olmasına rağmen lise yıllarından itibaren edebiyata ayrı bir ilgisi vardır. Lise yıllarında okul dergisinde yazılar yazmaya başlayan eleştirmenin babasının eve getirdiği *Resimli Perşembe, Büyük Gazete, Köroğlu, Karagöz, Akbaba* gibi dergiler sanatını besleyen kaynaklardır. Ayrıca annesinin babası “Hafız Hüsnü Bey şair ve musikiseverdir. Bu kızıyla öbür iki kızına saz ve şiir öğretmiş, klâsik Türk müziğinin belli başlı eserlerini söyleyip çalmalarını gerçekleştirmiştir.” (Seyda, 1970: 363). Böylece anne tarafının sanatkârlığı da Onger’in sanatçı yönünü besleyen bir diğer kaynaktır. Bir dönem bankada memurluk yapan Onger, daha sonra istifa eder ve ticaretle uğraşmaya başlar. Bu dönemde yayınevi kurar ancak fazla uzun sürmeden yayınevini kapatır.

Onger’in yazı hayatı 1940-1955 ve 1965-1971 olmak üzere iki döneme ayrılır. Eleştirmenin edebiyat dünyasına girişi hikâyeleriyle olmuştur. “Roza, Madelet Gene Madalet, Üç Adam Bir Kız, Geçim Dünyası, El Tayfül Necip Fazıl ve Mine’l Aşk hikâyelerini Sokak dergisi ve Serveti Fünûn- Uyanış Gazetesi’nde yayımlamıştır.” (Uğurdağ, 2010: 58). Ancak bu hikâyeler kitaplaştırılmamıştır. Müstakil tek basılı eseri 1940’lı yılların şairlerinden ve onların şiirlerinden bahsettiği “Bugünkü Şiirimiz” adlı antolojisidir. Hikâyeden çok hikâye türü üzerine düşüncelerinin daha güçlü olduğu Fahir Onger, yazarlığı değil eleştirmenliği tercih eder. Kendisi, eleştiriye yönelmesinin sebebini şöyle ifade eder:

“Bir şeyler yazma isteği, salt bir yazar olmak ereğine bağlı değildi. Bir yazı ustası olmağa özenmedim hiçbir zaman. Aydın diye tanınan kişilerin son derece bilgisiz, yeteneksiz ve düşünceden yoksun kişiler oluşuna kıızıyordum. Görünüşte kendilerine üstad edası veren bu zavallıların kafaları o kadar boştu ki, beyinlerinin kıvrımları ütülenmiş sanırdım. Sağımı solumu sarmak eğilimi gösteren bu şarlatan sürüsünden tiksindiğim içindi, gerçek aydınları aramağa başladım. Bu nedenle birçok dergi, gazete, kitap okuyor, yazarlarını değerlendirmeye çalışıyordum. Yazılarımın eleştiri türüne yönelmesinde bu ortamın etken olduğunu açıkça söyleyebilirim.” (Seyda, 1970: 370).

Serveti Fünûn-Uyanış, Varlık, Sanat ve Edebiyat, Yararış, Edebiyat Dünyası, Yenilikler, Fikirler, Soyut, Genç Nesil, Beraber, Yenilik, Kaynak, Sanat ve Toplum, Gelecek ve Türk Dili dergilerinde yazan Fahir Onger yakalandığı kanser hastalığından dolayı 1971 yılında vefat eder.

Fahir Onger’in *Edebiyat Dünyası* dergisindeki yazılarını Hikâyeciliğe Dair Yazılar, Sanat ve Sanatçıya Dair Yazılar, Edebiyata Dair Yazılar ve Diğer Yazılar olmak üzere dört başlık altında toplayabiliriz:

1.1. Hikâyeciliğe Dair Yazılar

Avrupa tarzı hikâyenin bizde Tanzimat’la başladığını belirten Onger, hikâyenin sadece hikâye anlatmak olmadığını, bugün daha başka fonksiyonlar içerdiğini anlatır. Hikâyenin sadece bir sanat eseri değil aynı zamanda insan’a yönelen ve insana hizmet eden bir tür olduğunu savunarak şiir ve hikâye arasındaki farka değinir:

“Şiirin yazı diline bağlı olmayarak gramer dışı serbest bir kompozisyonla meydana geldiğini belirtirken; tam aksine, hikâyenin yazı dilinin gramer kaidelerine sıkı sıkıya bağlı bir yapı oluşturduğunu söyler. Bu vasıf bir konuyu anlatmak noktasında birleşmelerine rağmen hikâyeyi destan ve fabliau’lardan tamamen ayırır.” (Onger, 1948a: 4).

Daha sonra Boccaccio’nun, Decameron adlı eserinden bahsedip bu eserde içerik, şahıs ve vakaların hayattan verilmesi, tasviri ve aşk konusunu işlemesinin eserin uzun yıllar okunmasını sağladığını ifade eder. Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere Fahir Onger hayatla hikâye arasındaki bağların işlevsel olması gerektiğini belirterek olağan ve olağanüstünün biçimlendirdiği destan vb.’nin dünyasından uzaklaşır. Avrupa’nın 16. yüzyıla kadar Boccaccio’nun izinden

gittiğini, hikâye ve romanın Avrupa'da 19. yüzyılda altın çağını yaşadığını belirten Onger Hoffman, Poe, Andersen, Hardy, Maupassant ve Daudet'i devrin üstatları arasında sayar.

Hikâyenin Avrupa'daki gelişim çizgisinden bahseden Onger, daha sonra bizim hikâyemize geçer. Yazarlarımızın, Batı yazarlarını taklit ettiğini ve okuyucunun bu durum karşısında kararsız ve şaşkın olduğunu söyler. Eleştirmene göre, bu dönemde Doğu'dan Batı'ya yönelmemize rağmen Batı düşüncesinin tam olarak yerleşmemesi ve terk edilenlerin yerine yenisinin koyulmaması nesrin edebî hüviyetini kaybetmesine neden olmuştur. Daha sonra Servet-i Fünûn döneminde Batı'ya biraz daha kapsamlı yaklaşıldığını; en azından Fransızca'yı okudukları okulda öğrenen yazarların tercümeleriyle yetinildiğini belirtir. 19. yüzyılda Avrupa fikir ve sanatına hayran olan sanatçıların yetişmiş olduğunu ve bunların daha şuurlu bir biçimde Batı uygarlığına yaklaşma ve tanıma arzusuna sahip olduklarını belirtir. Bu yönelimin sonucunda yeni bir dünya ve yeni fikirlerle karşılaşan sanatkârimız için Batı edebiyatı artık kana kana içilecek vazgeçilmez bir kaynak haline gelmiştir. Bunun nedenini de “insan mevzuu ve meselesi etrafında toplıyan GREKO-LATİN kültüründen Ümanizm'e bunların Rönesans'la kaynaşmasında Klasizme varan bir tefekkür sistemi her çeşit yenilikleri besleyecek ölçüde muazzam genişliği ile Avrupa esprisine bağlar.” (Onger, 1948a: 16). Avrupa hikâyesinin gelişmesinin böyle bir birikime dayandığını ifade eder.

Fahir Onger, hikâyemizin mazisi üzerinde durarak Samipaşazade Sezai'yi, Ebubekir Hazım'ı, Refik Halid'i ve Ömer Seyfettin'i hikâyemizin dünkü değerleri olarak kabul eder. Yazarın hikâye yazmada belirli bir gayeye yönelmesinin, şuurlu ve yapıcı bir edebiyatın doğmasını sağladığını düşünen Onger, 20. yüzyıl hikâyesinin elit zümreden alınıp halkın hizmetine yöneldiğini belirtir. Bu dönemde köyden şehire, şehirden köye doğru insan münasebetlerinin ilk defa hikâyeye girdiğini ifade eden Onger olağanüstülüklerin artık hikâyemizde yer almadığını bunun yerine halkın sevgisinin, nefretinin, acısının ve mutluluğunun hikâyelere girdiğini, böylelikle gerçekliğin hikâyede yer aldığı altını çizer. Modern hikâyenin realizim çerçevesinde “insanı hiçbir şekilde idealize etmeyerek onu iyi ve kötü, yüksek ve düşük, inanmış ve inanmamış, muhteşem ve sefil bütün tezatlarıyla yani tam insan halile göz önüne koyduğunu ifade eder.” (Onger, 1948b: 15). Olağanüstülüklerle ve fantastik öğelerle oluşturulan ilk hikâyelerimizin yerine modern hikâyelerimizde, günlük hayatın içinde sıradan insana ve onun yaşamına yer verilmiştir. Sanatta faydacılığı savunan Onger'e göre sanat ve sanat eseri de halkı anlatmalıdır.

Eleştirmen Onger, hikâyecilik ile ilgili son yazısında, Sadri Ertem'i bugünkü hikâyemizin başlangıç noktası olarak değerlendirir. O, Sadri Ertem'i hakça bir muharrir olarak görür ve dönemin köye yönelme hareketini Ertem'in daha şuurlu bir şekilde sanatçı anlayışıyla gerçekleştirdiğini aşağıdaki şekilde büyük harflerle belirtir:

“BUGÜNÜN EDEBİYATI CEMİYET EDEBİYATI OLMALIDIR AŞK VE ALAKA MEKTUPLARINI SEVDİKLERİNİZE YAZIP GÖNDEREBİLİRSİNİZ. MATBAA MÜREKKEBİNE, MAKİNEYE YAZIKTIR. Bundan hareketle Ertem'in KALİTEYİ KAYBETMEDEN ARİSTOKRASİDEN HALKA DOĞRU BİR YÜKSELİŞ VAR.” (Onger, 1948d: 3).

Fahir Onger'in yazdığı dönem itibarıyla 1940-1950'li yıllar II. Dünya Savaşı'nın olumsuz etkileri sonucunda Türk toplumu sıkıntılı bir süreç geçirmektedir. Onger bu süreçte toplumcu gerçekçilikten etkilenmiş ve sanatta, edebiyatta faydacı bir gayeyi savunmuştur. Dava edebiyatının, yani halka inmenin sanatçıyla mümkün olacağını ifade eden eleştirmen, Ertem'in halkçı fikirlerini eserlerine aksettirdiğinden ve bu konuda Sadri Ertem'in başarısından bahseder. O'na göre, modern edebiyatımızın ve yeni Türk hikâyeciliğinin ana vasıflarından biri bu

olmalıdır. Sadri Ertem'e göre; "Halkçı sanat, halka hocalık eden ve halka bir şeyler öğreten değil, halkı yaratıcı, beşeri sanatın hammaddesi yapan sanattır." (Onger, 1948d: 3). Sadri Ertem'in hikâyecilik ile ilgili görüşlerine yer veren Onger, yeni Türk hikâyeciliğinde yeni bir görüşün ortaya çıktığını belirterek Sadri Ertem'den itibaren aklını ve kalbini memlekete ve halka çevirmiş bir edebiyatın ve yeni bir Türk hikâyeciliğinin doğduğunu savunur. Fahir Onger'in hikâyecilerimizin yöneldiği kaynağı açıklarken halka inmek yerine halka yükselmek ve halkı beşeri sanatın hammaddesi yapmak ibarelerini kullanması kayda değerdir. Bu anlayış Cumhuriyet dönemi hikâyecilerimizin yöneldiği kaynağın sağlamlığını, genişliğini ve zenginliğini göstermesi bakımından Onger'in önemli bir başarısıdır.

1.2. Sanata ve Sanatçıya Dair Yazılar

Onger, sanatın sistematik düşünce üzerine kurulması gerektiğini düşünür. O, fikir sanat ve edebiyat adamlarının bir şeyi değerlendirirken sadece kendi düşünceleriyle yola koyulmalarını eleştirir. Biri için güzel olan bir başkası için çirkin olabilir. Onger'e göre; Sanatkâr disiplinli ve metotlu bir düşünceye sahip olmalıdır. Sanatçı günübürlük düşüncelerle sağlam ve sağlıklı bir sanat eseri ortaya koyamaz. Ona göre;

"Her şey kendi içerisinde değerli ve kıymetlidir. Onu başkasıyla kıyaslamak hatadır. Kişisel fikirlerin yerine sistematik bir düşünce ile bakıp değerlendirmek ortaya yeni şeylerin çıkmasına katkıda bulunur. Aksi durumda söz kalabalığından başka bir şey olmaz. Çünkü sistematik düşünce, metot ve disiplin içinde yaratıcı ve inşa edici bir vasıf göstermektedir. Hayat rabitası kuvvetli kişiler sistemsiz düşünceden daima kaçmışlar ve gerçeği tabiat ve cemiyetin zaruretlerinde aramışlardır." (Onger, 1948ç: 3).

Fikir ve sanat birlikte yürümeli aynı zamanda bir metot üzerine kurulmalıdır. Aksi halde metot üzerine oturtulmayan düşünce bir değer ifade etmeyecek ve sanata dönüşmeyecektir.

Millî Mücadele döneminde yoksul ve yorgun düşen halk, Cumhuriyet'in kuruluşuyla tekrar ayağa kalkmaya çalışır. Devlet kalkınma politikaları uygulayarak ülkenin içinde bulunduğu bunalımdan kurtulması için harekete geçer. Onger, devletin kalkınma politikalarıyla birlikte sanatta da bu yönden adımlar atması gerektiğini düşünür ve katıldığı Türkiye İktisat Kongresi'nde Güneydoğu Bölgesindeki bir temsilcinin konuşmasında, artık erzak yetiştirilemediğini, halkın sefil durumda olduğunu ve köylünün tarlayı, tohumu, sapanı bırakıp şehre göç ederek en aşağı derecede yaşam sürdürdüğünü ifade etmesi üzerine Onger, bir kalkınma planının yapılmasını öne sürerek bu kalkınma planında sanatın ve edebiyatın da olması gerektiğini ifade eder: "Memleket ve halkımızın bu hâldeyken, realiteden habersiz ferdi duygular terennüm eden bir edebiyatın hâlâ eski geleneğine sadakat göstermesini gayrimeşru telakki ediyorum... Sanat adamına ve edebiyatçıya düşen vazife, medeniyetin en geri bir seviyesinde hayatını sürüp giden bu memleket halkının kalkınması ve kuvvetlenmesi için eğer başka türlü çalışmak imkânına sahip değilse şiiri, hikâyesi, romanı, tiyatrosu, resmi, mimarisi ve musikisi ile harekete geçmektir." (Onger, 1948f: 7). Sanatın faydacı yönüne inanan eleştirmen, sanatçının da sorumluluk üstlenmesi gerektiğini düşünerek sanatın ve edebiyatının varlığını ve devamlılığını halkın bu sürece katıldığı ölçüde sağlayabileceği kanısındadır. Sanat anlayışımızda hakim olan sanat sanat içindir ve sanat halk içindir anlayışlarından ikincisini tercih eden Fahir Onger'in sanatın öznesi olarak halkı tercih etmesinin özünde, medeniyetin en geri bir seviyesinde hayatını sürüp giden bu memleket halkının kalkınması ve kuvvetlenmesi; sanatkârın da en azından halkına kendi geriliğini ve bu gerilikten kurtuluş yollarını göstermesi gerekmektedir, düşüncesi yatmaktadır.

Sanatçının her zaman hür bir ortamda ve hür görüşlerle sanatını yaptığına inanan Onger'e göre, bu hürriyet hiçbir zaman gerçek anlamda var olmamıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde

sanatçı sarayın hizmetindeydi. Bu dönemde sanatçı, saraya yakınsa devlet tarafından korunur, aksi hâlde sansüre ya da sürgüne uğrardı. Fahir Onger, Cumhuriyet'ten sonra da sanatçının hukuki kontrol altına alındığını belirtir: Sanatçı günümüzde, “yaratma heyecanı içinde kendini kaybetmiş. “vecd ve istiğrak” ile başı dönmüş bir yarı ilah veya meczup değil, tam aksine yaptığı işin enini boyunu ölçen ve terettüp edecek müeyyideleri hesaplayan bir cemiyet adamıdır.” (Onger, 1949c: 1). Bu duruma örnek veren Onger, bir ressamın sergi açabileceğini ancak bu serginin açılışıyla ilgili resmî izin almak zorunda olduğunu ayrıca yaptığı tüm resimlerin kanuna aykırı olmayanlarının sergilenebileceğini söyler. Hukuki şekillendirme ile birlikte halk karşısındaki sorumluluğun da sanatçıyı şekillendirdiğine inanan Onger, sanatçının asla özgür olmadığını ve kendisine gösterilen sahada dolaşmak zorunda olduğunu ifade eder.

Sanatçı, ülkenin kalkınma politikası doğrultusunda ülkesinden yana nasıl bir sorumluluk alıyorsa aynı zamanda ülkelerin barış içerisinde yaşaması için de sorumluluk olarak evrensel boyutta da görev yüklenmesi gerektiğini savunan Fahir Onger, filozof Bernard Russell'in Paris toplantısında söylediklerini önemli bulur:

“Sanatçı, muayyen bir milleti değil, var olan bütün insanlığı gözetlemeli. Milletlerin meziyetlerinden veya kahramanlıklarından ziyade insanlığın toplu hâldeki terakkisini belirtmelidir. İnsan hakları beyannamesi, bir kül hâlinde milletleri barışın idamesi yolunda vazifeye çağırıyor. “Bütün milletler ırk ve din grupları arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu teşvik etmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışın idamesi yolunda çalışmalarını geliştirmelidir.” (Onger, 1950a: 1).

Sanat adamı ise eserlerinde barışı sağlamak için katkıda bulunacak konuları işlemelidir. Onger, hem genel anlayış itibarıyla hem kişisel kanaati gereği sanatta mutlak bir hürriyetin olmadığına inanır. Ona göre, her şeyden önce içinde yaşadığı cemiyet sanatkârı sınırlamış ve bir sansür müessesini getirmiştir. Bir diğer husus ise yaşadığı cemiyet acı çekerken sanatkâr ilhamın verdiği vecdle kendinden geçerek ferdi tahassüslerini dile getirmemelidir. Böylece tam bir iç hürriyet yerine cemiyetin hürriyeti uğruna kişisel hürriyetinden fedakârlık yapan bir sanatkâr tipiyle karşımıza çıkarır.

1.3. Edebiyata Dair Yazılar

Tanzimat'la birlikte sanatçılar toplumu eğitmeye yönelmiş daha sonra baskılar ve sansürler nedeniyle kendi kabuklarına çekilmişlerdir. Sanatçının eser verebilmesi için memleketi tanımamasının gerekli olduğunu belirten Onger, eski edebiyatımızda memleket meselelerinin sanatçılar tarafından ele alınmamasını iki sebebe bağlar: “Birincisi o devrin yazarlarının memleketi tanıma hususunda karşılaştıkları zorluk, ikincisi de memleketi tanımak diye bir hadisenin eski yazarların tarafından lüzumlu görülmeşi.” (Onger, 1948c: 3). Bu dönemde her şey saray için olduğundan memleket ve halka yönelme düşüncesinden uzak kalınmıştır. Millî Mücadele döneminde halkın bunalımını gören aydınlar, bu konularda eserler vermeye başlar. Cumhuriyet inkılapları ile birlikte Türk aydını ve yazarları memleketi tanımayı görev bilmişlerdir. Bunlar İstanbul'dan kalkıp Anadolu'ya gitmişler ve oraları gözlemleyerek eserlerini vermişlerdir. Bu dönemde bazı yazarlar saray edebiyatı geleneğini yürütmektedir ancak Batılı anlayışıyla kalkınmayı hedefleyen Türkiye'nin memleketi tanıyan bir sanata ve sanatçıya ihtiyacı vardır. Fahir Onger için;

“Memleketi tanımak demek, sadece memleketin coğrafyasını, ekonomisini, ticaretini, münakalesini, mahalle anâne ve inançlarını bilmek değildir. Memleketi tanımak demek; her şeyden önce memleket halkının coğrafi, ekonomik, ticari, kültürel ve siyasi şartlarla münasebetini anlamak demektir.” (Onger, 1948c:3).

Bu yüzden sanatçı masadan kalkmalı ve memleketi dolaşarak halkın yaşamını gözlemlemelidir.

Fahir Onger, eski edebiyatımızda, toplumsal meselelerden kaçmak anlayışının hüküm sürdüğünü ve bu şekilde başarılı olunacağı inancının varlığını koruduğunu ifade ederek bu anlayışta İstibdad Devri'nin (1876-1908) büyük payının olduğunu vurgular. Ebubekir Hazım Tepeyran'ın *Küçük Paşa* adlı romanına yazdığı mukaddemenin şuurlu bir edebiyatın başlangıcının işareti olduğunu belirtir: “Bu kitapta Anadolu fecayinin kaffesi değil, en evvel söylenmek lazım gelenlerden bazıları söylenmiş oldu.” (Onger, 1948e:1). Ancak bu girişimin yeterli olmadığını hâlâ kendi içinde gayesi olan bir edebiyatın devam ettiğini belirtir. Sanatçının, millete yönelmeden milletin sıkıntılarını eserlerine konu edinmeden sanatçı olmasının mümkün olmayacağını düşünen Onger için “EDEBİYATIN MESELESİ, CEMİYETE YARARLI İNSANLARIN HAYAT MACERALARIDIR.” (Onger, 1948e: 8). Sanatçı, bu macera içerisine girdikçe büyüyecektir ve bir edebiyat eseri ortaya koyacaktır.

Ona göre, Tanzimat ve Meşrutiyet hareketleri dar bir alanda kalmış ve ülkeye yayılmamıştır. Bu dönemde aydınlar köye ve köylüye yönelmemiş merkezde, masada oturarak eserlerini vermişlerdir. Onger, gerçek edebiyatın, halkı inceleyen, halkı anlatan edebiyat olduğunu inanır. Millî Mücadele dönemiyle birlikte aydın tabaka köye ve köylüye yönelir. Eleştirmen, 1910'da Ebubekir Hazım tarafından yazılan “Küçük Paşa” adlı romanı edebiyatta köyden haber getiren ilk eser olarak görür. Daha sonra “demokrasi fikrinin ‘halk’ anlamının bu konuda şuurlu çalışmalarının edebiyatımıza bir iki eser daha kazandırmış olduğunu” (Onger, 1949a: 3) ifade eder. Fahir Onger, ülkenin kalkınmasının köyün ve köylünün kalkınmasına bağlı olduğunu dile getirerek bu konuda köy enstitülerinin gençleri yetiştirip topluma faydalı bireyler kazandırmada önemli rol oynadığını söyler. Ona göre, “yirminci yüzyılda modern bir toplumda yaşamamızla birlikte halk arasındaki bu şehirli köylü ikiliği ortadan kalkmıştır. Aklın ve bilginin önde olduğu bu yeni çağda “pozitif bilgi ne kadar gerçek ifade ederse, edebiyat ve sanat da o kadar gerçektir. Bugün gerçek sanat halkı inceleyen, halkı anlatan sanattır.” (Onger,1949a:3).

Son yüz elli yıllık edebiyatımız ve sanatçılarımızın tutumları hakkında bir değerlendirme yapan Fahir Onger, Divan edebiyatı sanatçılarının halk ve sorunlarıyla ilgili şuurlu bir yaklaşımlarının olmadığını ve bunun dönemin şartlarından kaynaklandığını belirtir. Tanzimat döneminde ise sanatkarların halka yönelme arzu ve teşebbüslerinin ise devrin yönetimi tarafından engellendiğini söyler. Cumhuriyet döneminin halka yönelmek bakımından bir milat oluşturduğunu ve sanatkarların büyük bir çoğunluğunun Anadolu'ya yöneldiği tezi üzerinde durmaktadır. Bu anlamda sanatkarın masada oturarak roman yazmayacaklarını ve Anadolu'ya yönelerek halkın sorunlarını yerinde incelemeleri gerektiği üzerinde durur. Onger'in, bu konuda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Türk romanının geç doğuşu noktasında ileriye sürdüğü tezlerin aksini ileriye sürdüğü görülür. Tanpınar, roman yazmak için Anadolu'ya gitmek arzusunda olan bir gençle ilgili hikâyesinde romancı olmak için her şeyden önce romancı muhayyilesi ile doğulması gerektiği ve bunun için Anadolu'ya açılmanın gerekli olmadığını tezi üzerinde durur.

1.4. Diğer Yazılar

Fahir Onger, Antoloji Yapmak ve Antolojiye Girmek başlıklı yazısında son dönemde yapılan antoloji çalışmalarının nicel olarak arttığını ancak nitelik olarak düştüğünü belirterek bu durumu eleştirir. Bu durumunun neticesinde şiirin değerinin de düştüğünü ifade eder: “Çünkü bu yeni “antoloji”lerde şiirin değer ölçüsü, küçüle küçüle, şiirle ilgisi olmayan karalamalara kadar inmiştir.” (Onger, 1949b: 20). Kendisinin de bir antoloji sahibi olduğunu belirten Onger, yazdığı dönemde bu kadar fazla antolojinin olmadığını ayrıca kendi antolojisinin bugünkülerden daha nitelikli olduğunu savunur. Antoloji yapmanın önemine değinen eleştirmen, antoloji yapacak kişinin belirli ölçülere sahip olması gerektiğini ve bu ölçüler karşısında da sanatçının çok çalışarak

antolojiye girmeyi çabalamasının elzem olduğunu vurgular. Böylece hem şiirin hem de şairin kalitesi artmış olacaktır.

Cumhuriyet'in ilkelerini benimsetmede daha önce de belirttiğimiz gibi sanatçılara büyük görevler düşer. Dil devriminin halk tarafından kabul görmesi ve Türkçenin gelişmesi için de sanatçı sorumluluk alır. Ancak bazı sanatçılar da eski geleneğin devamı için ısrar etmeye devam eder. Onger, başkentte yapılan bir Dil Kurultayı'na katıldığında burada iki görüşün ortaya çıktığını görür. Birincisi hükümetin resmî görüşüdür:

“Dil devrimini bugünkü ulaştığı yerde, karışık manzarası içinde kaderine terk etmek. Buna yaşayan dilin muhafazası dendi. Bunu savunan ileri fikir taşıyanlar değil aksine zor ve kuvveti elinde tutan monarşi taraftarları idi. İkincisini benimseyenler dil devrimine inananlar umumiyetle genç nesil mensuplarıdır.” (Onger, 1950b: 1).

Bu nesil, edebiyatta devrim yaparak eski geleneklerden sıyrılmaya çalışır. Türkçe bu neslin eserlerinde hak ettiği noktaya yükselir.

Tanzimat'la birlikte Batı'yı takip eden sanatçılar, tercüme vasıtasıyla kendi edebiyatımızın gelişimi ve değişimi için adım atarlar. Lozan konuşmaları sırasında Türkiye'nin kültürece gelişmesi için Garp eserlerini tercüme etmesi konuşulmuş ve “Türkiye kendisine gösterilen bu kolaylıktan yalnız sınırları içinde faydalanabilir. Tercüme ettireceği eserler sınırları dışına çıkaramaz.” kararı alınmıştır (Onger, 1950c: 1). Böylece telif sorunu çözülmüş, telif ücreti ödenmemesi kararlaştırılmıştır. Ancak Fahir Onger'e göre bu durumun faydaları olduğu gibi zararları da vardır. Onger, bu yüzden telif haklarının üzerinde durulması gereken bir mesele olduğunu belirtir.

Fahir Onger, dergide tenkit ve deneme yazılarının dışında yazarların yeni çıkan kitaplarını tanıtan ve değerlendiren yazılar da yazar. Bunlar; Samim Kocagöz'ün “Bir Şehrin İki Kapısı”, Cahit Külebi'nin “Rüzgâr” adlı şiir kitabı, Orhan Kemal'in “Ekmek Kavgası”, Sait Faik'in “Mahalle Kahvesi” ve Nezih Cansel'in “Fener Bekçisi” adlı eserleridir.

Edebiyat Dünyası dergisinin en velut yazarı olarak Fahir Onger, edebî türlerle ilgili önemli eleştiri yazıları yazmıştır. Modern eleştiri kuramlarını göz önünde tutan Onger'in bu tutumuyla eleştirel gerçekçi bir yazar olduğu söylenebilir. O, sanatkârın içerisinde yaşadığı toplumun öncüsü olduğunu ve bu anlamda halkın içinde bulunduğu ortamla gelecekte olması gereken konumu anlatan ve belirleyen bir aydın olması gerektiğini belirtir. Bu konuda sanatkârın kendi içerisinde kapalı bir hayat yaşamamasını ve tercüme eserler aracılığıyla halkın başka hayatları da anlatarak dünyaya açılması gerektiğini vurgular.

Sonuç

Dergicilik, Türk edebiyatında yüz elli yıllık bir maziye sahiptir. Tanzimat döneminde gazeteciliğin yanında sönük kalan dergicilik, Cumhuriyet dönemiyle birlikte en yaygın yayın organlarından birisi hâline gelmiştir. Dergiler arasında tür bakımından en yaygın olanı edebiyat dergileridir. Tanzimat döneminde gazeteler aracılığıyla yönetilen edebiyat hayatı, Cumhuriyet döneminde dergiler tarafından yürütülür. Şiir, hikâye, roman, deneme ve edebî araştırma türlerinde önemli yazıların en belirgin yayın organı dergilerdir. Bu dergilerin genel ilkelerine ve amaçlarına bakılacak olursa Türkçeyi bir devlet, kültür ve dünya dili yapmak arzularının birinci sırayı aldığı görülür. Bu dönemde özellikle halkın okur yazar oranının artırılması, kültür ve medeniyet alanında yapılacak yeniliklerin halka daha hızlı ulaşmasının sağlanması, halka bu konuda farkındalık kazandırılması gibi amaçlarla, yazarlar arasında edebî yayınlar aracılığıyla halkın seviyesini yükseltmek hedefi önemli bir yer tutmaktadır. Dergicilik, Cumhuriyet Dönemi Türk

Edebiyatının gelişmesinde birinci sırada yer almaktadır. Uzun yıllar devletin katkısında yürütülen dergicilik faaliyetlerinin gittikçe özel sektör tarafından ele alındığı görülmektedir. Özel sektöre geçmekle birlikte daha geniş bir kitleye hitap eden Cumhuriyet Dönemi dergileri, sıradan yazarlara ve okurlara açılması bakımından yazarlık atölyesi görevini üstlenmiştir. Türkiye’de okuyucu kitlesinin çoğalması adına dergilerin olumlu bir görevi yerine getirdiği görülmektedir.

Bu dergilerden birisi olan *Edebiyat Dünyası* 1948-1950 yılları arasında iki yıl çıkarılmış bir edebiyat dergisidir. Yazar kadrosu içerisinde yer alan Fahir Onger, pek çok yazısı olan bir eleştirmendir. Hikâye, şiir ve roman türünde önemli yazılara imza atmıştır. Sanatın sistematik bir düşünceye sahip olmasının elzem olduğunu belirten Onger, sanatçının kendi düşünceleriyle baktığı bir şeyi karşı tarafa empoze etmesinin kaçınılmaz olduğunu, bunun da sanat olmadığını söyler. Ayrıca sanatçının hür gözükmesine rağmen gerçekte hür olmadığı düşüncesi üzerinde yoğunlaşarak eski dönemden modern döneme kadar sanatçının sürekli bir otorite tarafından sınırlandırıldığı ve sansüre uğradığı görüşünü ileriye sürer. Onger’e göre içinde yaşadığı toplum bu kadar acı çekerken günümüz sanatında mutlak bir hürriyetin olması da mümkün değildir. Ayrıca her yazısında sanatın evrenselliğinden bahseden Onger, sanatkârın barışı sağlamak için üzerine sorumluluk alması gerektiği inancındadır.

Fahir Onger, edebiyatın gerçekçi olması gerektiğini savunur. Ona göre edebiyat gerçeği anlatmalıdır. Bu gerçek, halka yönelmek ve halkı anlatmaktır. Değerinin kendi içinde olduğu bir edebiyatın başarılı olamayacağını ve boş laftan öteye gidemeyeceğini vurgular. Aydınların yerinden kalkmadan masa başında eserlerini vermesini eleştiren Onger gerçek aydının Anadolu’ya yönelen aydın olduğunu vurgular. Sanatçı Anadolu’ya ve köye giderek buralarda yaşayan insanların yaşamını gözlemler ve eserlerini de onlar için verir. Aksi durumda bu kişi sanatçı kimliğini taşımaz. Ülkenin kalkınması için köy edebiyatının gerekliliğine inanan Onger, bu konuda köy enstitülerinin faydalı işler başardığını ifade eder. Ona göre, köy enstitüleri gençleri eğiterek yeni bir nesil yetiştirmiştir. Bu yeni nesil, eski edebiyatın anelerinden edebiyatı kırtaracak aklın ve bilimin ışığında gerçeği ele alan eserler yazacaktır.

Eleştirel gerçekçi bir yazar olan Fahir Onger, sadece farklı türlerde eser vermekle kalmamış; aynı zamanda, yaşadığı dönemin edebî sorunlarına yönelik önemli yazılar yazmıştır.

Kaynakça

- Durmuş, M. (2020). Fahir Onger, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fahir-onger> 26.11.2023.
- Okay, O. (1992). Büyük Doğu, İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C.6, ss.513-514.
- Onger, F. (1948a). “Hikâyecilik ve Türk Hikâyeciliği Üzerine Notlar”, *Edebiyat Dünyası*, S.1, ss.4-16.
- Onger, F. (1948b). “Hikâyecilik ve Türk Hikâyesi Üzerine Notlar II”, *Edebiyat Dünyası*, S.2, ss.4-15.
- Onger, F. (1948c). “Memleketi Tanımak İhtiyacı”, *Edebiyat Dünyası*, S.3, s.3.
- Onger, F. (1948ç). “Sistematik Düşünce”, *Edebiyat Dünyası*, S.5, s.3.
- Onger, F. (1948d). “Hikâyecilik ve Türk Hikâyesi Üzerine Notlar III”, *Edebiyat Dünyası*, S.6, s.3.
- Onger, F. (1948e). “Edebiyatta Meseleye Dair”, *Edebiyat Dünyası*, S.7-8, s.1.
- Onger, F. (1948f). “Sanatçıya Düşen Vazife”, *Edebiyat Dünyası*, S.11-12, ss.1-2.
- Onger, F. (1949a). “Köyden Gelen Ses”, *Edebiyat Dünyası*, S.17, s.7.
- Onger, F. (1949b). “Antoloji Yapmak ve Antolojiye Girmek”, *Edebiyat Dünyası*, S.19-20, ss.1-2.
- Onger, F. (1949c). “Devlet Karşısında Sanat Adamı”, *Edebiyat Dünyası*, S.21, ss.1-4.
- Onger, F. (1950a). “Barış İçin Sanat”, *Edebiyat Dünyası*, S.23, s.1
- Onger, F. (1950b). “Dil Tartışmaları”, *Edebiyat Dünyası*.S.24, s.1.

- Onger, F. (1950c). "Telif Hakları Üzerine", *Edebiyat Dünyası*, S.25-26, s.1.
- Sağlık, Ş. (2021). "Bir Medeniyet Projesi Olarak Dergâh Dergisi", *Kültür Sanat ve Düşünce Dünyasının Nabzı Dergiler 3*, Gölcük Belediyesi Yayınları, ss.95-122.
- Seyda, M. (1970). *Edebiyat Dostları*, Kıtış Yayınları, İstanbul.
- Sunar, L. (2004). "Kadro Dergisi/Hareketi ve Etkileri", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 2, S.1, ss. 511-526.
- Uçman, A. (1988). AĞAÇ, İslâm Ansiklopedisi, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C.1, s. 460.
- Uğurdağ C. (2010). Fahir Onger'in Hayatı, Sanatı ve Eserleri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Varlık Dergisi (2023). <https://www.varlik.com.tr/varlikDergisi.aspx>